

КРЕАТИВНІСТЬ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА КАТЕГОРІЯ

БУБНЯК А.

Copyright © 2013

Дослідження питань креативності є надзвичайно актуальним для усіх сфер життєактивності суспільства – від філософії, психології, мистецтва, до прикладних аспектів технічного виробництва, що пов'язані з науково-технічним прогресом і науково-технічною революцією. Особливо важливими такі наукові пошукування є для соціального інституту освіти, що спричинено потребою розвитку непересічної, творчої й креативної особистості. Незважаючи на важливість піднятої проблематики, слід зазначити, що серед вітчизняних і зарубіжних науковців немає єдиного погляду на природу і шляхи пізнання цього складного феномену.

Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить, що існують різні підходи до визначення креативності. Так, Е. Фромм тлумачив креативність як “здатність дивувати, знаходити рішення в нестандартній ситуації, спрямованість на нове і вміння глибоко усвідомлювати власний досвід”. Своєю чергою, Дж. Гауен вважав креативність однією із сфер обдарованості, бо така особистість демонструє високий енергетичний рівень, часто діє по-своєму, винахідлива в усьому, здатна по-різному оцінити ситуацію тощо. Зі свого боку, Д. Богоявленська розуміє креативність як “інтелектуальну активність особистості”, В. Шадріков як “духовну якість людини”, а професор І. Милославський вважає, що термін “креативний” позначає творчість, яка “не тільки вислуховує ідеї, але й доводить їх до конкретного практичного результату” [за 3].

Креативність (англ. *creativity*), за Б. Г. Мещеряковим, – це творчі можливості (здібності) людини, котрі потенційно проявляються у мисленні, відчуттях, спілкуванні, окремих видах діяльності й характеризують особистість в цілому і/або її окремі аспекти, продукти діяльності чи процес їх створення. Він розглядає креативність як важливий і відносно незалежний фактор обдарованості, котрий рідко відображається в тестах інтелекту і академічних досягнень, а, навпаки, зумовлюється не стільки критичним ставленням до нового з точки зору наявного досвіду, скільки здатністю легко приймати/продувати нові ідеї [2, с. 247].

Цікавими також є погляди О. М. Матюшкіна щодо низки параметричних ознак креативних здібностей, що яскраво проявляються саме у навчальному процесі: “прагнення до створення нового; схильність до пошуку і вирішення проблем; швидкість оволодіння новою інформацією; наполегливість, цілеспрямованість, рішучість, працелюбність, системність у роботі, сміливість у прийнятті рішень; вміння комбінувати, знаходити аналогії; інтуїтивізм; здатність до створення нових, оригінальних стратегій вирішення проблем” [1, с. 2-3].

Спираючись на думку більшості дослідників, є змога виокремити три основні показники, які притаманні креативності у будь-якому контексті: швидкість, оригінальність і гнучкість мислення. Швидкість можна охарактеризувати як кількість ідей, що виникли за певний проміжок часу. Оригінальність – як здатність продукувати ідеї, що відрізняються від загальноприйнятих. Гнучкість мислення визначається як здатність розробляти різноманітні ідеї, використовуючи нестандартні стратегії вирішення проблем [3, с. 353-361]. Отже, під креативністю розуміємо інтегративну інтелектуально-особистісну рису індивіда, яка виражається в його здатності до самостійного визначення проблеми та генерування нових оригінальних ідей щодо її вирішення.

Отож умовами розвитку креативної студентської молоді є організація креативного освітнього простору ВНЗ, який би забезпечував оволодіння юнню оціночними знаннями, розвивав професійне креативне мислення; стимулював до активної творчої діяльності студентів (у т.ч. й позааудиторної), активізував суб'єкт-суб'єктну взаємодію наставника і натупників, а також сприяв зреалізуванню креативного потенціалу особистості викладача.

1. Бабій М. Ф. Розвиток креативності як умова ефективного навчання // Обдарована дитина. – 2011. – № 7. – С. 2-3.

2. Большой психологический словарь / [сост. и общ. ред. Б. Мещеряков и др.]. – СПб. : ПРАЙМ-ЕВРОЗНАК, 2003. – 672 с. – (Проект “Психологическая энциклопедия”).

3. Малій Н. Ю. Психолого-педагогічні умови розвитку креативної складової професійного мислення студентів вищих навчальних закладів / Н. Ю. Малій // Проблеми загальної та педагогічної психології : зб. наук. пр. Ін-ту психології ім. Г.С. Костюка АПН України. – К., 2008. – Т.Х, ч. 5. – С. 353-361.

**КРЕАТИВНІСТЬ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ
СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА**

МИХАЛЬСЬКА В.

Copyright © 2013

Актуальність теми: З давніх давен люди допомагали один одному, часто пориви гуманізму мали випадковий нерегульований характер. В сучасному суспільстві проблеми опіки, допомоги, взаємопідтримки, створення умов соціальної рівності забезпечуються системою соціальної роботи. Оскільки в професійній діяльності фахівця соціальної сфери буває багато нестандартних ситуацій важливою умовою є професійна креативність. Креативність особистості – це здатність до творчого нестандартного мислення. Однозначного трактування

цього терміну в психологічній літературі не існує, одні науковці пов'язують із інтелектуальними здібностями, інші із здатністю до створення інновацій. Професія соціального працівника на теренах України є новою, остаточно ще не сформована модель професійної підготовки, адаптації, формування професійної майстерності фахівців вказаного спрямування. Актуальності також набуває питання доречності та можливості використання креативності в професійній діяльності, оскільки це сфера безпосередньої роботи з людьми, де використання інновацій має бути обережним. Ми будемо намагатись визначити види креативності та виявити її доречність та ефективність в роботі соціального працівника.

Мета дослідження: проаналізувати теоретичні підходи до трактування креативності та можливості її використання в професійній діяльності соціального працівника.

Виклад основного матеріалу. Креативність – творча, новаторська діяльність. Це новий термін, яким позначаються “творчі здібності індивіда, що характеризуються здатністю до продукування принципово нових ідей і що входять в структуру обдарованості в якості незалежного чинника” [7]. Раніше у літературі використовувався термін “творчі здібності”, однак пізніше почав витіснятися мовним запозиченням з англійської мови (*creativity, creative*). На думку Милославського І., терміном “креативний” позначається творчість, що “не тільки висуває ідеї, але й доводить їх до конкретного практичного результату” [8]. В сучасній психологічній літературі однозначного трактування терміна не існує так Я.О. Пономарьов визначає творчість як взаємодію, результатом якої є розвиток [5], О.Г. Спіркін вказує, що це духовна діяльність, яка створює оригінальні цінності [6], В.О. Моляко зазначає, що це процес створення, відкриття нового, що раніше для певного конкретного суб'єкта було невідомим [1].

До творчості і креативності в науковій літературі існує два підходи. Згідно першого здатність до креативності властива кожній людині, її наявність робить особу психічно повноцінною. Це процес створення чогось нового, незапрограмованого, непередбачуваного і раптового. До уваги не береться цінність результату творчого акту і його новизна для суспільства. Головне, щоб це було новим і значущим для “творця”. Згідно з другим підходом, не кожна особистість варто вважати творчою. Тут по іншому розуміється природа творчості. Окрім незапрограмованого процесу створення нового, беруть до уваги цінність нового результату. Він повинен бути загальнозначущим, хоча його масштаб може бути різним. Важливою рисою творця є сильна і стійка потреба у творчості. Творча особистість не може жити без творчості, вона бачить у ній головну мету і основний зміст свого життя [4].

У професійній діяльності соціального працівника для нас є прийнятним другий підхід трактування та розуміння креативності, оскільки при цьому зберігається гуманізм і фахова робота не втрачає доцільності та значущості. Особливістю сучасної професійної соціальної роботи є те, що вона має на меті не лише підтримку людини, але й її повернення до повноцінного самостійного активного життя. Тому сьогодні соціальна робота вимагає від тих, хто її виконує, оволодіння найсучаснішими методами роботи з людиною та впливу на суспільні процеси. Соціальна робота зорієнтована насамперед на людину, тому можлива комунікація тільки на партнерському рівні, при цьому окрім знань потрібно ще набути і певних особистісних якостей та вміло їх використовувати у ситуації. Така обставина вимагає наявності креативності. Формування креативності у професійній підготовці майбутніх соціальних працівників можливе при максимальній орієнтації на творче начало в освітній діяльності. Йдеться не про просте “визначення” завдань за аналогією, а передусім мається на увазі формування в студентів здатності самостійно знаходити рішення завдань, які не траплялись раніше, “відкриття” нових способів дій.

К. Роджерс визначив зовнішні і внутрішні умови творчої діяльності. Зовнішні – психологічна безпека і захищеність (визнання цінності особистості, створення умов, в яких відсутнє зовнішнє оцінювання), психологічна свобода самовираження, внутрішні – екстенсивність (відкритість новому досвіду), внутрішній локус оцінювання, здатність до незвичних поєднань [2, с. 18]. Л.А. Китаєв-Смик визначає три види творчості: компіляційна (збір, класифікація, ранжування, рубрикація вже відомих знань та фактів), проектна (створення нових суджень на основі зібраних знань), інсайтно-креативна (пов'язана з осяянням, коли творець неочікувано творить щось нове, воно є побічним продуктом інтелектуальної діяльності) [3]. Для успішного професійної самореалізації в соціальній сфері, необхідно володіти всім майбутнім фахівцям компіляційною творчістю, тому що саме вона забезпечує комунікативну креативність, емпатійність, наявність здібностей організації та управління.

Висновки. Сьогодні в Україні ми спостерігаємо вельми непріємні тенденції. Це зменшення чисельності населення, збільшення кількості розлучень, а отже і проблемних сімей, сиріт, відбувається старіння населення, зубожіння, а тому поширюється жебрацтво, через неякісне медичне обслуговування зростає кількість неповноцінних дітей, інвалідів, широко розповсюджені захворювання на венеричні хвороби, у тому числі на СНІД, що зазвичай трапляється під час суспільних негараздів, зростає захворюваність на наркоманію і токсикоманію, зростає злочинність. При цьому особливого значення набуває соціальна робота, завдання якої врятувати і зцілити “хворобливе” суспільство. Обсяг роботи і завдання настільки масштабні і складні, що вимагають від фахівців соціальної сфери прояву креативних здібностей.

1. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень / За ред. В.О. Моляко, О.Л. Музики. – Житомир: Вид-во Рута, 2006. – 320 с.

2. Ильин Е. П. Психология творчества, креативности, одаренности. – СПб.: Питер, 2009. – 448 с.

3. Китаева-Смык Л. А. Психология стресса: Психологическая антропология стресса. – М.: Академический Проект, 2009. – 943 с.

4. Литвиненко С. Креативність як загальна здібність до творчості: сучасні підходи // Зб. наук. пр. Полтав. держ. пед. ун-ту імені В. Г. Короленка. Сер. Пед. науки. – 2006.

5. Пономарев Я. А. Психология творчества и педагогика. – М., Педагогика, 1976. – 440 с.

6. Спиркин А. Г. Основы философии: Учеб. пособие для вузов. – М.: Политиздат, 1988. – 592 с.

7. http://www.rusnauka.com/16_NPM_2007/Pedagogica/22154.doc.htm

8. <http://uk.wikipedia.org/wiki/>